

שבעה-עשר איש ואשה סימלו בשנת תשי"ט את הישגיהם וכשלונותיהם של ישראל והעולם.
 הם נבחרו על-ידי עורכי "העולם הזה", תוך בחינת כל מאורעות שנת תשי"ט. הם
 נתקלו בעובדה שאשת-השנה היתה גם מועמדת רצינית לתואר הצעירה, האשה ואשת-
 הספרות של השנה. נימוקי הבחירה של השבעה-עשר מצטרפים לדו"ח על מצבה של
 מדינת ישראל בשנת תשי"ט.

אנשי השנה העולמית

העולם האיש בעל החליל

הקרבן האמיתי של תשי"ט היה "האדם הגדול". שוב ושוב עמדה האנושות ליד קברה של האשליה — אשליה המנהיג הדגול, החכם, הכליכול.

איש-העולם של תשי"ט הכויב. שארל דה-גול, אשר נישא אל השלטון בשנה שעברה, כשהוא מלווה תפילת טובי העולם ועמו לשלום, נכשל כשלון מחפיר.

אחרי שהנהיג בארצו חוקה חדשה, בה לא נותרו אלא שרידים של דמוקרטיה, נחלו נושאי-שמו נצחון מזהיר בבחירות. הגנרל הארוך הגיע לשיא כוחו. אולם הוא לא יכול היה לתרגם כוח זה לשפה של מעשים מדיניים גואלים.

הדיבורים על הגדולה המחודשת של צרפת לא הביאו להתנערות פנימית אמיתית, אלא לביובז האמצעים הדלים של צרפת על ייצור פצצת-אטום מיושנת. התקפת הכלכליות היו מבוססות על ניצול הנפט של אל-צ'חרה — מדבר השייך לעם אחר. והתקפת הפוליטיות התרכזה סביב הקהיליה הצרפתית, המבוססת על קוילינגים חסרי-עציד, פארודיה עגומה של חברי-העמים הבריטי.

אולם כשלונו העיקרי של דה-גול היה בחינתו העיקרית: אלגיריה. המלחמה נמשכה במלוא תנופתה האכזרית, ודעת-הקהל העולמית נטתה יותר ויותר אל המורדים האמיצים. בנסיון גואש לצאת מן הבדידות, ניסה הגנרל לייצר תוכנית משכנעת ומתקדמת. הוא ניסה לשכנע את הצרפתים שהתוכנית תבטיח את המשך שליטתה של צרפת באלגיריה — ובאותה שעה שלח שליחים סודיים לתוניס כדי לשכנע את ממשלת אלגיריה הלוחמת שהתוכנית תביא להם עצמאות סופית. היה ספק רב אם אקרובטיקה זו תצליח — ובמקרה של דחייה בידי המורדים היתה מסלת צרפת קרובה ובלתי-נמנעת — הוכחה נוספת לעקרונות וריקנותו של פולחן-המנהיג.

הוכחה אכזרית הרבה יותר לאותו לקח ניתן בדומה שהתחוללה באי אמריקה רחוק. במשך שנים הסתכלו טובי האנושות בהערצה במלחמת-הגבורה העקשנית של פידל קאסטרו נגד העריץ של קובה. בראש קבוצה קטנה של לוחמי-חופש אמיצים, כשהוא נודד בין הגבעות הצחיחות של מחוז נידה, כמעט מנותק מן העולם, התייצב קאסטרו נגד הצבא המודרני של הרוזן, שקיבל נשק מכל העולם (וגם מישראל).

ואו בא המאורע הגדול של תשי"ט: כוח העריץ התמוטט, פידל קאסטרו נכנס בראש חילויו פרועי-הזקן להבאנה. שוב ניצח החופש את הרודנות, ושוב מחא העולם כף ללוחם אידיאליסטי.

אולם למחרת היום נדהם העולם לראות את הצד השני של המטבע. על חורבות העריצות הישנה, לא קם שלטון-החופש, אלא שלטון של עריץ חדש. כיתות-האש של קאסטרו הפכו את האי היפה לבית-קברות המוני, קטלו מאות בלתי-ספורות מתוך תאחי-נקה מבעיתה. המנוצחים נגררו אל בתי-משפט מבחילים, שם הוצעו ההמונים הסעיר בתאחי-נקה, כשם שהריצו פעם המוני רומא בקרקס עת שוסעו שבויים עבריים בידי אריות.

לוחמי-החופש הפך לעריץ חסרי-קו, מוכה שגעון-גדלות, שמעשיו יכלו לעורר חיוך, אלמלא היו מגואלים בדם, ולולא סיכנו את השלום בכל רחבי אמריקה הלטינית.

פידל קאסטרו מברך את ההמון המריע לו ביום נצחונו

ניקיטה כרושצ'וב מסביר את עמדתו לעתונאי אמריקה

ההליך דומה מאד עבר על לוחם-חופש באי אחר, קרוב יותר לחופי ישראל. אחרי מלחמת-שיחורור אמיצה, זכתה קפריסין לעצמאותה. הדרך בה נעשה הדבר הפיחה באנושות תקעה חדשה, לא רק בגבורת האדם, אלא גם בתבונתו. שלושת הצדדים למאבק ישבו יחד על אדמה ניטראלית, עיבדו תוכנית שהייתה מלאכת מחשבת של תבונה והתאפקות. היתה נדמה שקפריסין הדוילאומית תזכה לעצמאות, ללא טבח הדדי של תורכים ויוונים, וללא חלוקה.

המחלת סורקה, מנהיגה הנערץ, אלוף-משנה 'ג'ורג' גרוואס, עבר ליוון. ההמונים הריעו לאדם שניהל את המאבק במשך שנים, תוך סיכון חייו בכל רגע. אולם במהרה נתגלה לוחם-החופש כאדם קטן, אנוכי ומוכה שגעון-גדלות. הוא הכריז מלחמה על האיש שניצח על המאבק ועל הפשרה הנבונה, הארכיבישוף מאקאריוס. הוא יום בחשאי מחתרת חדשה, מחתרת של מלחמת-אחים ודיכוי לאומני.

בסוף תשי"ט לא היה ברור מי ינצח באי — מאקאריוס שוחר-השלום והנבון, או ההרפתקן חסר-האחריות, שאיים להטיל את האי לתוך מלחמה חדשה, אכזרית מן הראשונה, היאקציונית ונעדרת-כבוד.

מול גילויים מדכאים אלה, בלטה בתשי"ט התקדמותה של המהפכה הגדולה של המאה ה-20: התנערותם של עמי אסיה ואפריקה. ביבשת השחורה נולדה מדינה חדשה, גינאה, אשר בהנהגת מנהיגה המתקדם סוקה טורה תפסה את מקומה ליד שולחן האימות המאוחדות. בשנת תשי"ך יצטרפו למשפחת עמי-אפריקה המשוחררים כמה מדינות שחורות חדשות. תהליך זה לא ספק לתשי"ט דמויות חדשות ובלוטות, אך השיבות היתה מוכרת לניבוש עולם המחיר.

איש-העולם של תשי"ט היה בו אירופה. העולם, שראה דיקטטורים רבים, לא ראה עוד אחד כמותו. ניקיטה כרושצ'וב, ראש-ממשלת ברית המועצות והאדם הסובייטי מס' 1, יצר במידיו את רוב הידיעות הפוליטיות של תשי"ט, משיגור לונק 2 אל הירח ועד לקריאה הסנציונית בעצרת או"ם לפור את כל צבאות העולם.

בשנת תשי"ט נתגלה כרושצ'וב כגאון הסכסכים המדיני. לא רק גרווי, אלא גם אויביו רקדו לפי חלילו. הוא נראה כבעל אנרגיה בלתי-מוגבלת: בבוקר שלח מחאה לפרס, בערב קרא לפירוק-נשק עולמי, למחרת היום הזמין את קיסר חבש, כעבור כמה שעות גרם למהומה בקאראקאס, למלחמת-גבול בלאוס, לנאום סנסציוני בויעדת כרייהחוק בגינבה. אויביו אצו ממקום למקום כדי לכבות את השריפות שהבעיר, להשיב למחאות שהניש, לענות על ההאשמות שהאשים. לא נותרה להם כל שהות לשום יוזמה מדינית משלהם.

למולה של האנושות, לא היה איש-העולם של תשי"ט מכורף בלתי-אחראי. האיש השמנמן, הקרח, אהב-החיים ושופע-זרמץ הזכיר את האימרה ששם שקספיר בפני יוליוס קיסר: "הבו לי אנשים שמנים, בעלי-קרחת, המיטיבים לישון בלילה!"

כשראה אותו העולם נפגש עם אדם נורמלי שני, דווייט אייזנהואר, נרגעה האנושית מעט מן הפחדים המימיניים. נראה היה בסוף שנת תשי"ט, שהעולם בטוח לפחות ממעשי-סירוף.